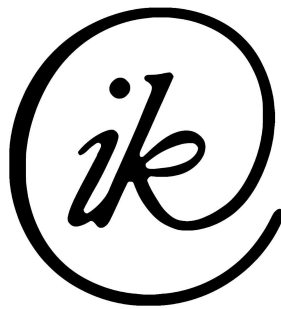
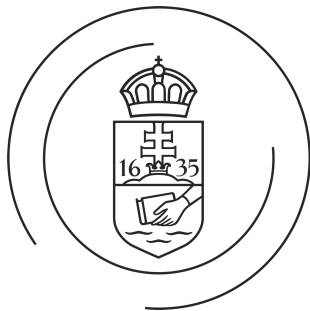

HORVÁTH MILÁN
DIPLOMAMUNKA

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM

INFORMATIKAI KAR

SAVARIA MŰSZAKI INTÉZET

DIPLOMAMUNKÁK

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
INFORMATIKAI KAR
SAVARIA MŰSZAKI INTÉZET

Horváth Milán
DIPLOMAMUNKA

Diplomamunka

Konzulens:

Bátorfi János György

egyetemi tanársegéd, okleveles gépészmérnök

Témavezető:

Prof. Dr.Sidor Jurij

egyetemi tanár, professzor a műszaki tudományok te

Szombathely, 2025.

ZÁRADÉK

Ez a diplomamunka elzártan kezelendő és őrzendő, a hozzáférése a vonatkozó szabályok szerint korlátozott, a diplomamunka tartalmát csak az arra feljogosított személyek ismerhetik.

A korlátozott hozzáférés időtartamának lejártáig az arra feljogosítottakon kívül csak a korlátozást kérelmező személy vagy gazdálkodó szervezet írásos engedélyével rendelkező személy nyerhet betekintést a diplomamunka tartalmába.

A hozzáférés korlátozása és a zárt kezelés 2034 január 31. napján ér véget.

Szombathely, 2024. 01. 31.

Placeholder for feladatkiras.pdf

NYILATKOZATOK

Nyilatkozat az önálló munkáról

Alulírott, *Horváth Milán* (MYQGQ0), az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatója, büntetőjogi és fegyelmi felelősségem tudatában kijelentem és sajátkezű aláírással igazolom, hogy ezt a diplomamunkát meg nem engedett segítség nélkül, saját magam készítettem, és diplomamunkámban csak a megadott forrásokat használtam fel. Minden olyan részt, melyet szó szerint vagy azonos értelemben, de átfogalmazva más forrásból átvettem, egyértelműen, a hatályos előírásoknak megfelelően, a forrás megadásával megjelöltem.

Ennek a diplomamunkának önálló, eredeti szerzője vagyok, ez az önálló szellemi alkotás jogtisztaság szempontjából megfelel az „Eötvös Loránd Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzata, II. kötet, Hallgatói Követelményrendszer. Módosításokkal egybeszerkesztett változat [2017. szeptember 1.]” c. szabályzat 74/A–74/C. §-aiban foglalt rendelkezéseknek.

Szombathely, 2025. október 6.

---

hallgató

Tartalomjegyzék

Előszó	viii
Jelölések jegyzéke	ix
1. Bevezetés	1
2. Irodalmi áttekintés	3
2.1. Képlékeny alakítás elméleti alapjai	4
2.1.1. Rugalmas és képlékeny alakváltozás	4
2.1.2. Feszültség-alakváltozás kapcsolata, szakítódiaagram	4
2.2. Mikroszerkezettől a tervezésig	4
2.3. Lemezek képlékeny anizotrópiája	4
2.3.1. Az anizotrópia	4
2.3.2. Lankford-tényező	4
2.3.3. Csúcsosodás, az anizotrópia közvetlen hatása	4
2.3.4. Ideális mélyhúzható lemez	4
2.4. A mélyhúzás technológiája	4
2.4.1. A mélyhúzás alapelvei, fázisai	4
2.4.2. Meghatározó technológiai paraméterek	4
2.4.3. A mélyhúzás tipikus hibái és azok okai	4
2.4.4. A mélyhúzás, mint egyensúlyi folyamat	4
2.5. Mélyhúzó szerszámok tervezése	4
2.5.1. A szerszám felépítése	4
2.5.2. A szerszámgeometria szerepe	4
2.5.3. Technológiai erők számítása	4

2.6. Végelem módszer	4
2.6.1. Végelem módszer alapelvei	4
2.6.2. Mélyhúzási folyamat szimulációja VEM-mel	4
2.6.3. Anyagmodellek	4
3. Anyagok és módszerek	5
4. Szerszámkialakítás	6
5. Mérési eredmények értékelése	7
6. Összefoglalás	8

Előszó

Már a középiskolás éveim során érdeklődtem a 3D tervezés, a CAD-CAM világa felé. Gépi forgácsoló szakmámból kifolyólag elég régóta körülvesz engem a gépészeti világ és akkor jött a gondolat, mi lenne ha jelentkeznék egyetemre. Életem egyik legjobb döntése volt a gépészmérnöki képzés elkezdése. Rengeteg új információval gazdagodtam, sokkal jobban el tudtam mélyülni a CAD-CAM rendszerekben, valamint megismerkedtem számomra addig teljesen ismeretlen módszerekkel. Az egyik ilyen volt a végeselem analízis. Ez a terület tetszett meg a legjobban a képzés során, rengeteg lehetőség rejlik benne. A diplomamunka téma kiválasztásánál számomra fontos volt, hogy a CAD-CAM, valamint a végeselem analízis szerepet kapjanak az elkészítés során.

~ ~ ~

Köszönetnyilvánítás

Elsőként szeretném megköszönni a TDK Hungary Components Kft.-nek, hogy a gépészmérnöki képzésem alatt biztosítottak számomra duális gyakorlati helyet, valamint hogy támogatták a diplomamunkám minőségi elkészültét. Szeretném megköszönni az Eurosolid Zrt.-nek, hogy biztosították számomra a Solidworks 2022 Student Edition CAD szoftvert, amellyel a modelleket készítettem el.

Szombathely, 2025. október 6.

Horváth Milán

Jelölések

A táblázatban a többször előforduló jelölések magyar és angol nyelvű elnevezése, valamint a fizikai mennyiségek esetén annak mértékegysége található. Az egyes mennyiségek jelölése – ahol lehetséges – megegyezik hazai és a nemzetközi szakirodalomban elfogadott jelölésekkel. A ritkán alkalmazott jelölések magyarázata első előfordulási helyükénél található.

Latin betűk

Jelölés	Megnevezés, megjegyzés, érték	Mértékegység
E	Rugalmassági modulusz	GPa
F	erő	N
S	keresztmetszet	mm ²

Görög betűk

Jelölés	Megnevezés, megjegyzés, érték	Mértékegység
ε	alakváltozás	1
σ	feszültség	MPa

Indexek, kitevők

Jelölés	Megnevezés, értelmezés
e	elem
max	maximális érték

1. fejezet

Bevezetés

A mélyhúzás a lemezalakítás egyik legösszetettebb és legszélesebb körben alkalmazott technológiája, amelynek során síklemezből háromdimenziós, üreges alkatrészeket állítanak elő. A folyamat sikerességét döntően befolyásolja a lemezanyag anizotróp viselkedése, amely a gyártási folyamat során – különösen a hengerelés következtében – kialakuló preferált kristályorientációból (textúra) ered. Az anyag irányított mechanikai tulajdonságai közvetlenül hatnak az alakíthatóságra, a fülképződésre és a végtermék minőségére.

Az anizotrópia mértékét a Lankford-paraméterrel (r -érték) jellemezzük, amely a vastagságirányú és szélességirányú alakváltozás arányát fejezi ki egytengelyű húzás során. Wu et al. (2023) kísérleti vizsgálatai rozsdamentes acél hengermélyhúzása során kimutatták, hogy az r_{90} értéke 29-48%-kal járul hozzá az aljzati visszarugózáshoz, míg az r_{45} és r_0 értékek másodlagos jelentőségűek. A síkanizotrópia (Δr), amely a különböző irányokban mért r -értékek közötti eltéréseket számszerűsíti, közvetlenül felelős a fülképződés mértékéért és mintázataért.

A képlékeny alakítás során fellépő anizotróp viselkedés pontos modellezése kritikus fontosságú a szerszámtervezésben és a folyamatoptimalizálásban. A hagyományos izotróp folyási kritériumok (von Mises, Tresca) nem képesek megfelelően leírni a lemezanyagok irányított tulajdonságait. Az elmúlt évtizedekben számos anizotróp folyási kritérium került kifejlesztésre – a klasszikus Hill'48 modellről (Hill, 1948) a fejlett Barlat-család kritériumaikig (Yld2000-2d, Yld2004-18p) –, amelyek fokozatosan javuló pontossággal írják le a valós anyagviselkedést (Chen et al., 2023).

Jelen irodalmi áttekintés célja, hogy átfogó képet nyújtson a mélyhúzás folyamatáról, a lemezanyagok anizotróp viselkedésének fizikai hátteréről, a szerszámtervezés alapelveiről, valamint a modern végeelem-módszer (VEM) alkalmazásáról. Külön hangsúlyt helyezünk az anyagfüggő viselkedésre és a kristályszerkezet szerepére, mivel

ezek az alapvető tényezők határozzák meg a mélyhúzhatóságot és az ipari folyamatok megbízhatóságát.

2. fejezet

Irodalmi áttekintés

2.1. Képlékeny alakítás elméleti alapjai

2.1.1. Rugalmas és képlékeny alakváltozás

2.1.2. Feszültség-alakváltozás kapcsolata, szakítódiagram

2.2. Mikroszerkezettől a tervezésig

2.3. Lemezek képlékeny anizotrópiája

2.3.1. Az anizotrópia

2.3.2. Lankford-tényező

2.3.3. Csúcsosodás, az anizotrópia közvetlen hatása

2.3.4. Ideális mélyhúzzható lemez

2.4. A mélyhúzás technológiája

2.4.1. A mélyhúzás alapelvei, fázisai

2.4.2. Meghatározó technológiai paraméterek

2.4.3. A mélyhúzás tipikus hibái és azok okai

2.4.4. A mélyhúzás, mint egyensúlyi folyamat

2.5. Mélyhúzó szerszámok tervezése

2.5.1. A szerszám felépítése

2.5.2. A szerszámgeometria szerepe

3. fejezet

Anyagok és módszerek

4. fejezet

Szerszámkialakítás

5. fejezet

Mérési eredmények értékelése

6. fejezet

Összefoglalás

Melléklet A

Melléklet B